

v zadnjem slučaju, ko je bil imenovan prof. Proft ravnateljem celjske gimnazije.

Mislimo, da je nadzornik slovenskih ljubljanskih ljudskih šol tudi toliko sposoben mož, da bi mogel nadzorovati te šole. A odbremeniti ga je treba. Za dobe nadzorništva bi moral imeti dopust, da bi mu bilo mogoče ves čas posvetiti nadzoru ljubljanskih šol. Tako večno menjavanje pa, kakršno je prišlo sedaj v veljavo, ne more biti na noben način šolstvu v korist, da, celo v veliko škodo mu je, ker se imenujejo nadzornikom, kakor smo že rekli, ljudje, ki nimajo niti pojma o ljudskem šolstvu. Odločno moramo poudarjati, da ni ljudska šola nikakšno poizkuševališče, kjer bi preobračali nevešči ljudje pedagoške in metodiške kozolce ter se igrali napredku v kvar in učiteljstvu v zagrenitev njega itak težavnega posla z ljubljanskim šolstvom, samo da potem splezajo za klin višje. Vzgoja in pouk nista igrači, da bi se kot žoga metali iz rok v roke. In ne vemo, koliko mero domišljavosti mora imeti človek, ki se ni niti za trenutek potrudil, da bi proučil ljudsko šolstvo, pa si vendar upa prevzeti nadzorniško službo! Dobro naj si zapomni merodajni faktorji zlate besede, ki jih je zapisal dr. Friderik Dittes: „Die Pädagogik ist eine ernste Sache und will mit Besonnenheit und Klarheit behandelt sein!“

Želimo, da bi se uvaževale te naše besede, saj smo jih zapisali samo zato, ker nam je edino do napredka in pa do tega, da se po nepotrebnem ne obtežuje učiteljstvu že sama po sebi težavna služba. Pa če že nikakor ne gre, da bi imele ljubljanske šole samo enega nadzornika, ki je dober za slovenske in utrakvistične šole, a bi za samo nemške ne bil, torej zahteva dobra stvar sama, da se izroči nadzorovanje nemških šol večštim rokam, najbolje kakemu učitelju javne šole.

Vsaj tukaj ni treba uganjati politike, in gospo Protekcijo naj za sedaj izključijo od zelene mize!

Zmes.

XXVI.

Dne 4. sušca t. l. je bilo na Dunaju v novo sklanfanem državnem zboru zanimiva šolska debata. Poslanec Seitz si je privoščil arogantnega aristokrata Rhomberga in naučnega ministra, ki ni našel poguma ali ga ne sme imeti, da bi pogumno zavrnil prismojeni napad na novo šolo. Smešno je gledati naše klerikalne liste, kako molče trdovratno o vsej debati, samo „Dihur“ pravi v 10. št.: „Naučni minister Hartel je pri razpravi v gosposki zbornici dobro običal gonjo liberalnih in rudečkarških učiteljev in označil tudi, v kakšni nevarnosti so starši, (stara pesem, kaj ne?) ki takim učiteljem izročajo svoje otroke. Omenjal je minister tudi nesramno pisavo učiteljskih glasil. Če je o glasilu naših Dimnikov in Jelencev minister kaj izvedel, nam ni znano.“ Nam tudi ni znano, svetujemo vam, da mu pošljete nemške prevode, ker minister gotovo slovenski ne zna. Morda prideta Dimnik in Jelenc na „gavge“. Uj, kako lepo in potrebno bi to bilo, da bi nam ne delala več toliko preglavice in zgage! Kaj ne, brumna duša?

Kako žalostno je z našo šolo v Avstriji, povedal je poslanec Daszynski dne 12. sušca v poslanski zbornici. Šolstvo stane 45 milijonov; dežele plačajo 13 milijonov, šolski okraji 8 milj., občine 12,5 milj., nekaj patroni,

država pa — 281.000 do 371.000 gld. Pruska plačuje za ljudske šole 40%, pri nas 0,4%. V Prusiji stanejo ljudske šole vsako leto 212 milijonov, v Avstriji 90 milijonov kron. V Švici pride šola na 366, na Nemškem na 826, v Avstriji na 1350 prebivalcev. V Avstriji je 24% analfabetov, v Galiciji 68%. Od 4 milijonov otrok v obveznosti šolskega obiska je 1 milijon brez vsakega pouka. V Nemčiji je 3% do 0,5% analfabetov. Ni se čuditi temu, da je v Galiciji šolstvo na toli nizki stopinji, saj imajo blizu 2000 učnih oseb brez skušenj. Sedaj mislijo nadaljevati za učiteljice dekleta, ki so absolvirala meščansko šolo, z letno plačo 500 kron.

Kaj porečete k temu, Vi patentovani prijatelji šole in Vi Slomškarji?

V pariški razstavi se je pokazalo, da imajo najslabše šolstvo Španka in Belgija, torej deželi menihov ali pobožnih lenuhov.

Č. g. urednik! V veliko zadrego ste me spravili, naloživši mi pisati komentar k najnovejšemu literarnemu delcu ljubljanskega knezoškofa. Jaz sicer ne sežigam pastirskih listov, ker je to kaznjivo, kakor je zvedel to neki urednik na Predarlškem, a tudi kritikovanje je baje prepovedano, ker . . . no . . . ker . . . so duhovniki s škofom vred — „sakrosankt“. Ali ste slišali „Dihurja“, ki je v 10. št. lagal: „Le kak slab človek se drzne kritikovati pastirske liste škofov, le kak pustolovec si upa škofa napasti in sramotiti v javnosti.“ — Ljubljanski škof ima veliko veselje s pastirskimi listi, vsake kvatre pošlje kacega po kranjski deželi. Koliki opus je najnovejši, pa ne vem. To pa vem, ko bi učitelji tako kritikovali šolske zakone, kakor smejo klerikalci, bi nas že vse djali pod ključ. Bonaventura tarna, da duhovnik v šoli samo eno ali dve uri na teden veronauk poučuje, drugega pa nima nič opraviti. Raca na vodi! Napravimo enkrat statistiko, koliko ur na leto izpuste kateheti, in debelo bode gledal ljubljanski knezoškof. In duhovniki nimajo v šoli drugega nič opraviti, kaj neki le? Ali hočejo predavati toli sovražne realije, ali risanje, ali telovadbo, ali ženska ročna dela, ali ka-li?

Kaj se po šolah uči, vedo prav dobro vsi kateheti, saj vidijo vsak teden obravnavano snov zapisano v tedniku, in lahko povedo tudi župniku. Ta je zopet bos!

Kakošne so šolske knjige, mora tudi vedeti cerkev. Ali to ni mogoče? Kupite si vendar vse šolske knjige, saj niso predrage, pregledajte jih natančno in povejte nam, kaj je veri in vzgoji nevarnega. Na II. katol. shodu so bile zbrane vse klerikalne šolske korifeje. Zakaj niso navedli, kako je spremeniti učne načrte in kako predelati šolske knjige! Navedite podrobnosti, pavšalno obrekovanje ima preveč prozoren namen.

Duhovniki morajo tudi paziti, „kako učitelji žive“. Prevzvišeni! Kako Vam je bilo kaj pri srcu, ko so nedavno pripeljali duhovnika I. Bezeljaka po šubu in ste ga s 60 kronami odpravili! Kako mnogi duhovniki žive, uj . . . to so vam pikantnosti. Tovariši! Ravnajmo se po geslu: klin s klinom. Prijavite iz vsacega okraja, kako duhovniki žive. Ha, ha — —!

Kdor ni slep, lahko uvidi, da takšni pastirski listi v ljudstvu, osobito v krdelu analfabetov, ne utrdijo ugleda do učiteljskega stanu. „Domoljub“ pa pravi na str. 66 (letošnji letnik), kako lepo uči papež Leon, rekši, „naj posvetni, duhovniki spoštujejo pravice drugih stanov.“ Predrzo bi bilo vprašanje, kdo ima prav.

Mnogim duhovnikom bi bilo potrebno, da bi v obilnem prostem času si belili glavo, kako bi izboljšali zelo zastarelo metodo verouka. Na misel mi pride biljenski kurat Rojec, ki je v šoli vprašal nekega dečka: Kdo je prinesel Mariji oznanenje? Deček ni vedel, zato je gledal nekam s strahom v dobro rejeno lice g. nunca. Ker je otrok le molčal, mu je začel pomagati: Gab, Gab, Gab — deček premišluje, kar se mu zasveti v glavi in odgovori glasno: Gabršček! Tableau! Ali se ni čuditi, da otroci zamenjavajo imena angeljev in politikov.

V Aschbachu na nemškem Stajerskem je bila razpisana učiteljska služba s sledečim dodatkom: „Verlangt wird ein christlich gesinnter tüchtiger Lehrer und Organist.“ Kaj ne: Mitt dem Essen wächst der Appetit!

Rešetar I.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Iz „Zaveze“. Tovariši in tovarišice! Ko smo lansko leto velikim naporom in žrtvami preosnovali naša lista „Popotnik“ in „Učiteljski Tovariš“, nas je v to najbolj bodrila zavest, da ustrezemo s tem željam ogromni večini našega učiteljstva in našim šolam. A dejstva nam pričajo, da smo se varali v marsičem.

„Učiteljski Tovariš“ ima sicer lepo število naročnikov; vendar bi jih imel po našem prepričanju lahko mnogo več. Saj nam je on v sedanjih kritičnih dneh svetovalec in kazipot neprecenljive vrednosti. Povedati pa moramo naravnost, da je zlasti mnogo tovarišic, ki imajo ob vsaki priliki kaj rade na jeziku besedo „jednakopravnost“, a kadar je isto izživševati dejansko, takrat — umolknejo.

In kako je s „Popotnikom“? Izdajanje tega priznane izbornega našega lista bo treba ustaviti, ako se razmere v kratkem temeljito ne izboljšajo.

Listu smo oskrbeli lepo obliko, dober papir; pridobili vrlih sotrudnikov, izbornih strokovnjaskih razprav; višja šolska oblastva ga priporočajo... vse nič! Tudi učiteljstva se je, žal, jel lotevati oni zli duh, kakor že mnogih stanov, da se ne ynema več v toliki meri za resno berilo. In to ni prav.

„Popotnik“ kot strogo znanstven list ima trajno vrednost za vsacega učitelja in za vsako šolo. Temeljem min. razp. z dne 15. dec. 1871 št. 2802 doseže lahko vsak učitelj, da se naroči „Popotnika“ sleherni šola. Smelo trdimo, da ako kaka šola doslej po tolikih priporočilih in priznanjih od merodajnih strani še ni naročena na „Popotnika“, je temu gotovo krivo čez mero brezbržno učiteljstvo dotične šole. In koliko je tacih šol! — — —

Ali je res naša, s tolikim trudom osnovana organizacija tako malo vredna, da ne more zagotoviti osigurane obstoja takemu listu, kakoršen je naš dični „Popotnik“?!

Na noge tovariši, tovarišice! Ne dajmo, da bi se nam naši nasprotniki triumfujoč posmehovali — na razvalinah naše tolikrat povdarjene — zavednosti! Stóri vsak po svoji moči svojo dolžnost, in uspehi ne bodo izostali!

Vodstvo „Zeveze avstr.-jugoslovanskih učiteljskih društev“

V Ljubljani, dne 24. sušca 1901.

Predsednik:
L. Jelenc.

Tajnik:
Drag. Česnik.

Blagajnik:
Fr. Luznar.

Iz Ljubljane. Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem je imelo zadnji občni zbor v telovadnici II. mestne deške šole. Predsednik Juraj Režek pozdravi v odborovem imenu vse zbrane ter omenja, da je bil lanski zbor nesklepčen, zaradi česar se je moralo zborovanje zaključiti

in se ni mogla izvršiti volitev novega odbora. Po § 24. društvenih pravil je moral tedaj stari odbor še za eno leto dalje prevzeti in voditi društvene posle; danes pa smo glasom tega § 24. sklepni ob vsakem številu pričujočih članov.

Prirastek novih članov je majhen in ne morem si kaj, da bi tudi letos zopet ne ponovil svojega začudenja nad toliko brezbržnostjo naših tovarišev do svojih rodbin. Kadar pa odmaje ta in oni tovariš, potem pa tarnajo uboge zapuščene vdove in sirote in nadlegujejo odbor z osebnimi in pismenimi prošnjami za podporo, a mi ji pri vsi naši dobri volji ne moremo pomagati, ker je naša dolžnost skrbeti le za vdove in sirote svojih članov in paziti, da izhajamo s tekočimi dohodki, ker glavnice brez posebno tehtnega vzroka ne smemo načenjati. Za naše društvo je sicer boljše, ako ima manj članov, toda društvo ni zato tu, da bi si samo kupičilo glavnic, ampak da se ga učiteljstvo poslužuje sebi in svojim rodbinam v pomoč.

Dalje omenja, da je neizprosna smrt letos krepko posezla v vrste naših članov; vzela nam mnogozasluznega bivšega našega predsednika mil. g. prošta dr. A. Jarca, ki je dolgo vrsto let z vso vnemo in skrbjo vodil naše društvo in ima gotovo obilo zaslug, da stoji društvo na današnjem višku. Poleg njega pa smo izgubili še dolgoletne člane in ljube tovariše nadučitelje: Jeršeta, Kogej in Poženela. V znak hvaležnosti do svojega bivšega predsednika in v koligijalen spomin umrlim tovarišem se vzdignejo zbrani društveniki raz sedeže ter jim zakličejo: Blag jim spomin!

Konečno se spominja 70letnice presvetlega cesarja, ki ni le mogočen zaščitnik šoli in učiteljstvu, ampak tudi velik in radodaren podpornik in dobrotnik zapuščenim sirotam in vdovam. Zato pozivlja zbrane društvenike, da se tudi v tem trenutku spominjamo tega svojega velikega dobrotnika ter mu zakličemo trikrat: Slava! — čemur vsi navzoči navdušeno pritrdijo.

Ko imenuje predsednik overovateljema zapisnika gg. Leopolda Armiča in Luko Jelenca, pozove tajnika, da poda svoje poročilo v društvenem delovanju.

Tajnik g. Keclj poroča: Slavni zbor! — Lanski občni zbor je bil pravilno sklican na 5. vinotoka v telovadnici II. mestne petrazredne ljudske deške šole. Ta zbor pa ni bil sklepčen, ker se ga ni udeležilo $\frac{1}{4}$ društvenikov; od 117 udov je bilo pri občnem zboru le 27 navzočih. Vsled tega dejstva je glasom § 24. društvenih pravil opravljal društvena opravila v društvenem letu 1899/1900 stari odbor in sicer: Juraj Režek (predsednik), Jakob Dimnik (podpredsednik), Jožef Cepuder (blagajnik), Alojzij Keclj (tajnik) in odborniki: Jernej Čencič, Jakob Furlan, Anton Javoršek, Avgust Kleč in Janko Žirovnik. Tudi pregledniki računov so ostali stari, in sicer: Fr. Bahovec, Fr. Črnagoj in Fr. Schiffrer.

Došle vloge so se reševale deloma upravnim potom, deloma pa potom sej. Seje so bile: 9. listopada 1899., 12. mal. travna in 12. mal. srpana 1900.

K društvu sta pristopila v tem letu Maks Josin, učitelj v Ljubljani in Ivan Šega, učitelj v Dol. Logatcu; izstopili pa so trije in sicer: Jožef Erker, vpokojeni nadučitelj v Srednji vasi; Matej Kračman, vpokojeni učitelj v Šmarji in Ivan Tršelič, vpokojeni učitelj v Krski vasi, ker niso zadostili § 5. odstavku b) društvenih pravil, dasi so bili 9. mal. travna 1900 na to opozorjeni s priporočenimi pismi.

Umrli so: 13./2. 1900 bivši večletni, mnogozasluzni društveni predsednik prošt dr. Anton Jarc, 24./2. 1900 Alojzij Jerše, nadučitelj v Trebnjem; 2./3. 1900 Ivan Poženel, nadučitelj na Rakeku in 12./5. 1900 Ivan Kogej, vpokojeni nadučitelj v Idriji. Ti soustanovitelji našega prekoristnega društva naj v miru počivajo! Bodi jim blag in trajen spomin! Prirastle so torej tri vdove in sicer: gospa Alojzija Jeršetova z eno siroto, gospa Marija Poženelova s tremi sirotami in gospa Marija Kogejeva z eno siroto: umrli pa sta vdovi: gospa Marija Belarjeva (1./3. 1900) in gospa Helena Kovšćeva (21./4. 1900).

Ker vsled nesklepčnosti lanskega občnega zbora ni mogel biti nihče udnine oproščen, šteje društvo za da-